

TRYS LIETUVOS MENININKĖS TARP KAUNO IR PARYŽIAUS: MOTERS IR KŪRĖJOS IDENTITETO PROBLEMA XX a. I PUSĖJE

Rasa Andriušytė-Žukienė

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

MENŲ FAKULTETAS

Laisvės al. 53–510, LT-44309, Kaunas

r.zukiene@mi.vdu.lt

Trijų XX a. 1-osios pusės Lietuvos dailininkių – Barbaros Didžiokienės (1896–1976), Domicelės Tarabildienės (1912–1985) ir Marcės Katiliūtės (1912–1937) – kūrybos vieta Lietuvos dailės istorijoje jau nusistovėjusi. Šiame straipsnyje trijų amžininkių kūryba ir likimai tyrinėjami pasitelkus feministinę metodologinę prieigą. Jas sieja ne tik dailės kūryba, bet ir polinkis į emancipaciją bei vadinamosios „moterų problemos“ esminės dalys – moteris šeimoje, moteris visuomenėje, moteris kūryboje. Remiantis šių trijų menininkių gyvenimo ir kūrybos bruožais, straipsnyje atskleidžiami ir įvardijami skirtingi moterų menininkių kūrybos ir socialinės elgsenos modeliai, XX a. 4-ojo dešimtmečio Lietuvoje susiklostę kaip kuriančių moterų siekimo studijuoti, keliauti, kurti išdava.

Ištyrus trijų Lietuvos moterų dailininkių situacijas, galima daryti išvadą, kad prieškarinio Lietuvoje kūrėjas stipriai veikė modernėjanti Kauno aplinka, dailininkės moterys ir gyvensena, ir kūryba bandė prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos.

Lyčių studijose taikoma teorinė nuostata, kad abi žmonių lytys neatskiriama susijusios, ir nė vieno šios dvipusės kompozicijos nario neįmanoma išskirti arba apmąstyti atskirai, vyras ir moteris sudaro priešybių porą. Remiantis šia H. Tyrell suformuluota teorine prieiga, straipsnyje kalbama ir apie dailininką Petrą Tarabildą, gilinamasi į gana netipišką šio menininko požiūrį moterų dailininkių klausimu. Petro Tarabildos požiūris įvertinamas kaip netipinis.

Straipsnyje yra išskirti du lyčių santykių modeliai: patriarchalinis ir egalitarinis. Patriarchalinis lyčių santykių modelis 3–4-ajame dešimtmečiais Lietuvoje tebebuvo tradiciškai vyraujantis. Moters (žmonos, motinos) ir menininkės vaidmenys tebebuvo stipriai atriboti. Barbaros Didžiokienės ir Marcės Katiliūtės atveju toks santykių modelis turėjo lemiamos įtakos ir menininkių gyvenimui, ir kūrybos pobūdžiui. Egalitarinio

THREE LITHUANIAN ARTISTS BETWEEN KAUNAS AND PARIS: THE PROBLEM OF IDENTITY OF FEMALE AND CREATOR IN THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

Rasa Andriušytė-Žukienė

KEYWORDS: women's art, feministic discourse, gender studies, patriarchal model of gender relationship, egalitarian model of gender relationship, female's image, image of female artist, *medley of life*, male's point of view, emancipation, a society of Lithuanian artists, *Mir iskusstva* group.

SUMMARY

The place of creation by three female artists such as Barbora Didžiokiene (1896-1976), Domicelė Tarabildienė (1912-1985) and Marcė Katiliūtė (1912-1937) of the first half of the 20th century is stable in the Lithuanian art history. This article analyses the creation and fates of these three coevals' employing the feminist methodological approach. These three artists are related not only in terms of their creation but also considering their inclination for emancipation and elements of the so-called 'female problem': woman in the family, woman in the society, woman in creation. Using characteristics of the three artists' life and creation, this article reveals and identifies different models of female artist creation and social behaviours, which established among women, who made attempts to study, travel and create in Lithuania in the fourth decade of the 20th century.

Having explored three cases of these Lithuanian female artists, it is possible to conclude that before World War II Lithuanian artists were influenced by gradually modernised Kaunas environment and female artists tried to adapt to changing environment in their lives and through creative works.

Gender studies employ a theoretical attitude that both genders of human beings are inseparably related; it is impossible to separate members of this composition since man and woman make up a pair of contradicting

elements. Following this theoretical approach by H. Tyrell, an attempt is made to describe the artist Petras Tarabilda as well, who demonstrated a non-traditional approach towards female artists. Point of view of Petras Tarabilda is perceived as not typical.

Two models of genders relationships (patriarchal and egalitarian) are described in the article. Model of patriarchal gender relationships was traditionally dominant in Lithuania in the 3rd-4th decades of the 20th century. The roles of woman (wife, mother) and an artist were strongly separated. This model had a significant influence on lives and creation of female artists (Barbora Didžiokiene and Marcė Katiliūtė). Egalitarian model of gender relations was observed in the life of Domicelė Tarabildienė, when her family gave her a chance to make a free decision regarding her activity and location, still enabling her to retain relationships with her family.